

Віктар Шніп.

Першы папяровы снег.
Выбранае (1978 — 2008).
 Мінск — Чатыры чвэрці, 2014.

Кніга «Першы папяровы снег» адкрываецца адным з ранніх твораў Віктара Шніпа. Хоць, калі разабрацца, не такі ўжо ён і ранні: першы свой верш цяперашні званы беларускі паэт, а да ўсяго праязіў, эсэіст, перакладчык, ды гумарыст таксама апублікаваў 17 жніўня 1977 года ў газеце «Чырвоная змена», пад гэтым жа безыменным творам пазначана: «7. 12. 1982»:

Першага снегу святло,
 Ты для мяне як свята.
 Сонца памалу ўзышло
 З коміна крайняй хаты.

Вецер сцяжыну маю
 Ноччу замёў на лузе.
 Ціха на ганку стаю
 Снег патушыць баюся.

Думаецца, В. Шніп невыпадкова свой аднатомнік, што выйшаў у серыі «Бібліятэка Саюза пісьменнікаў Беларусі», адкрыў менавіта гэтым вершам. Нават з агледзін сённяшняга дня, калі аўтарам яго напісана шмат, няцяжка заўважыць, што майстэрства ў творы

Алесь МАРЦІНОВІЧ

ПАПЯРОВЫ СНЕГ НЕ РАСТАЕ...

навідавоку. Далёка не кожнаму ўдаецца сказаць так шчыра, прасветлена, пачуцёва і ў больш познім узросце. Галоўнае — па-свойму і, што таксама важна, з тым даверам, які характарызуе лірычнага героя толькі з лепшага боку. А шчырасць, давер заўсёды краюць. Дый сведчаць на карысць таго, што паэт, які валодае гэтымі якасцямі, не заблудзіцца на творчых ростанях, абавязкова знойдзе сваю сцяжынку, якая пазней стане ягонай мастакоўскай пуцявінай. А што В. Шніп піша па-свойму, адметна, засведчыла і ягоная першая кніга. Зразумела, з вершам «^{xxx}Першага снегу святло...» і з гэтым самым святлом у самой назве — «Гронка святла». Выйшла яна ў 1983 годзе, а праз чатыры гады В. Шніп атрымаў за яе Усесаюзную прэмію імя Уладзіміра Маякоўскага. Пагадзіцеся, падобную высокую ацэнку атрымлівалі далёка нямногія. Дый здзіўляцца надта не трэба: заўважаюць таго, хто талент мае. Талент у В. Шніпа жыццядайны, бо каранямі сваімі ён жывіцца сокамі зямлі, якая дала яму жыццё: «Ёсць на Валожыншчыне вёска Пугачы, // Дзе рэчышчы сцяжын не зараслі ў лугах, // У агародчыках красуюць касачы, // Буслы на захад сонца коцяць па дубах. // У сэрцы ёсць таксама вёска Пугачы, // Таму сцяжыны не губляюцца ў лугах, // У агародчыках красуюць касачы, // Буслы на захад сонца коцяць па дубах».

Вершы кнігі «Гронка святла» паранейшаму ўраджаюць дакладнасцю аўтарскіх назіранняў, свежасцю ўжытых метафар, уменнем паэта сказаць так, што прамоўленае ім не проста запамінаецца. Яно адначасова становіцца

арганічнай часткай твайго бачання і твайго светаўспрымання. А ўсё таму, што В. Шніп нічога не выдумляў (чаго прытрымліваецца і па-сённяшні дзень). Ён сам успрымаў рэчаіснасць праз гэтыя вобразы, жывыя імі і характавы іх перадаваў сваім чытачам. Дастаткова ўсяго некалькіх прыкладаў, узятых з розных твораў, каб упэўніцца, што ў паэзію, літаратуру ўваходзіў самабытны паэт: «Холад ля хаты пасе снегіроў. // Сонца замецена снегам у полі»; «Гараць апаляны лісты, // І дым галіны дрэў бінтуе. // Па садзе холад малады // З вятрыскам весела вандруе». // Сцяжына дрэмле ля агню — // За лета шмат папрацавала»; «Вогнішча рабінніку дзяўбе // Снегірок — вясёлы сын зары».

Сваю наступную кнігу В. Шніп назваў «Пошук радасці» (1987). Па другой жа кнізе звычайна мяркуюць: адбыўся паэт, ці не адбыўся. Агульнавядома, што нярэдка той ці іншы аўтар так і не можа ўзняцца вышэй свайго дэбюту, а то часам і застаецца толькі аўтарам адзінай кнігі. Зразумела, я маю на ўвазе не такія яркія дэбюты, як «Вянок» Максіма Багдановіча, што стаў адной з самых выдатных старонак беларускай паэзіі. В. Шніп жа ў «Пошуках радасці» здолеў пацвердзіць, што ягоныя першыя паэтычныя набыткі былі невыпадковымі. Магчыма, і таму пацвердзіў, што рана засвоіў такую ісціну: «А талент ад душы, // Не ад святога духу. // А без душы паэт, // Нібы рака без руху». Істотна і тое, што ўжо ў другой сваёй кнізе зрабіў першыя захады дзеля таго, каб пачаць спасцігаць душу самога народа.

Не трэба баяцца гучнасці падобнага сцвярджэння. Ніякай нацяжкі ў ім няма. Менавіта ў кнізе «Пошукі радасці» В. Шніп упершыню звярнуўся да жанру балады. Яго цікаваць да падобных твораў невыпадкова. Прычыну найперш трэба шукаць у самой сутнасці згаданага жанру, які мае распаўсюджванне, пачынаючы з вуснапаэтычнай творчасці, у розных галінах мастакоўскай дзейнасці. У літаратуры — гэта ліра-эпічны жанр, у аснове якога ляжаць легендарна-гістарычныя ці казачна-фантастычныя сюжэты.

Першыя беларускія балады, як вядома, з'явіліся ў XIX стагоддзі і былі напісаны па матывах народнай паэзіі. Найперш — «Нячысцік» Аляксандра Рыпінскага, «Травіца брат-сястрыца» Вінцэнты Дуніна-Марцінкевіча, «Хцівец і скарб на святога Яна» Францішка Багушэвіча. Пазней свае сілы ў гэтым жанры спрабавалі Максім Багдановіч, Змітрок Бядуля, Якуб Колас. У гады ж Вялікай Айчыннай вайны балада набыла папулярнасць з-за магчымасці ўславіць подзвіг савецкага народа ў барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі і асудзіць тых, хто пераступіў агульначалавечыя нормы маралі — класічны прыклад «Балада аб чагырох заложніках» Аркадзя Куляшова. У пасляваенны ж час да жанру балады звярталіся многія паэты, а Янка Сіпакоў дык увогуле напісаў цэлую кнігу — «Веча славянскіх балад». Дарэчы, наколькі плённым было «ўваходжанне» беларускіх паэтаў у баладу, можна ўпэўніцца, пазнаёміўшыся са свайго роду анталогіяй «Беларуская балада», што пабачыла свет у 1978 годзе.

Да жанру балады В. Шніп не мог не звярнуцца, як мне здаецца, не толькі таму, што ці не кожны паэт хоча паспрабаваць свае мастакоўскія мажлівасці ў асваенні як мага большай колькасці жанраў. Не менш важна і тое, што ягоная творчасць, пры ўсім іншым, нясе ў сабе моцныя гістарычныя аспекты, што тычацца як адлюстравання пэўных падзей мінуўшчыны, так і асэнсавання таго, што было зроблена ў розны час знакамітымі людзьмі. Апроч таго для яго, як і для пераважнай большасці ўсіх нас, важны сам шлях да Храма — як крок да маральнага ачышчэння і духоўнага ўзбагачэння (невypadкова адна з кніг В. Шніпа называлася «На рэштках Храма»). Тым самым аўтар засяроджваў увагу на тым, што за доўгія дзесяцігоддзі былі падарваны асновы сапраўднай духоўнасці, паслаблі спаконвечныя карані). Шлях жа да Храма вымагае менавіта ліра-эпічнага падыходу ў асэнсаванні маральнага і духоўнага ачышчэння чалавека. Пачаўшы пісаць балады, зместам сваім звязаныя з даўнімі падзеямі, ён паступова перайшоў

і да нядаўніх, тых, сведкамі якіх ужо былі нашы сучаснікі.

Адна з першых у спасціжэнні жанру балады — «Балада пра каваля» — была змешчана ў кнізе «Пошук радасці»:

...Прывялі каваля ў ланцугах.
Князь устаў, даў напіцца вады:
— Меч зрабі, каб я ўсіх перамог,
І цябе адпушчу я тады!
І згадзіўся каваль:
— Я зраблю...
Яго ў кузню на ноч завялі.
Звон аж зоры страсаў на зямлю
І вуголле каціў па зямлі.
А як сонца ўзышло, звон заціх.
— Меч нясіце мне! —
Князь загадаў.
...Ды каваль князю выкаваў плуг
І рананак сканаў.

Міжволі ўзнікае паралель са знакамітым «Гусяром» Янкі Купалы. Але падабенства ў вырашэнні сітуацыі чыста ўмоўнае. В. Шніп усё ж пайшоў сваім шляхам. Ён не паўтарыўся, а па-свойму выказаў думку пра тое, як сапраўдны майстра не захацеў рабіць тое, што пойдзе на шкоду чалавеку; тое, што працівіцца ягонай, майстравай душы.

Паступова жанр балады ў творчасці В. Шніпа заняў дамінуючае месца, у чым лёгка ўпэўніцца, знаёмячыся нават з тымі ягонымі творами, напісанымі ў жанры балады, што трапілі ў аднатомнік выбранага з кнігі «Шляхам ветру» (1990), «На рэштках Храма» (1994), «Інквізіцыя» (2002), «Выратаванне атрутай» (2003), «Беларускае мора» (2004), «Балада камянёў» (2006), «Страла кахання, любові крыж» (2008)... Балады В. Шніпа спалучаюць у сабе розныя часавыя паясы. У лепшых з іх паэт дасягае аднолькава высокага майстэрства, незалежна ад таго, пра што піша — пра дзень колішні ці пра сённяшні, звяртаецца да воблікаў тых, хто жыў у іншых стагоддзях альбо гаворыць пра людзей, якія яшчэ нядаўна былі з намі поруч. Гэтыя балады дазваляюць меркаваць аб яго творчых магчымасцях у згаданым жанры, аб ягоным уменні багаты фактычны матэрыял уціснуць у абмежаваныя рамкі, пры гэтым не згубіўшы галоўнага і вызначальнага. З шэрагу такіх твораў «Балада Сымона Буднага»:

...І ён у Варшаве, і ён у Парыжы
Мог замкаў, маёнткаў сабе накупляць,
Але ён друкарню будзе ў Нясвіжы,
Каб кніжкі на мове сваёй друкаваць.

І нехта смяецца і злосна пытае:
«Навошта ён грошы на школы дае?»
І восень ідзе, як Арда залатая,
Што ў дыме стагоддзяў, як дым, растае,

Бо ўжо не вярнуцца і не паўтарыцца
Таму, што было тут, на нашай зямлі.
У Храм ён ідзе, каб за бедных маліцца,
Каб людзі, як людзі на свеце жылі.

Як бы ні вабілі далёкія землі, колькі б ні абяцалі табе грошай за вялікімі марамі, за высокімі гарамі — сапраўднае шчасце на зямлі, якая Беларуссю называецца. Памятаў пра гэта Сымон Будны. Памяталі і іншыя выдатныя сыны нашай Бацькаўшчыны, якія прысвяцілі свой талент яе далейшаму росквіту.

Цудоўна напісана «Балада Турава», да якой эпіграфам паэт узяў добра вядомы радок Уладзіміра Караткевіча «На Беларусі Бог жыве». Малюнак, пададзены В. Шніпам, атрымаўся настолькі зрокава асыяльным, што быццам наяву знаходзіцца ў старажытным Тураве. Больш за тое: кожнай сваёй клеткай, нервам кожным успрымаеш тое, што некалі там адбывалася. А за ўсім гэтым — дыханне самой эпохі, загадкавай для нас і вабнай адначасова. Дыханне, што перадаецца праз сам голас яе:

Турыны рог у Тураве гучаў,
І праз туман, як праз стагоддзі, з траў
Зноў усплывала сонца, як шалом,
Што, як крывёй, напоўнены святлом.

Турыны рог, пададзены як неад'емны атрыбут свайго часу, сваёй эпохі, становіцца і ўвасабленнем самой Беларусі, што пачыналася ў тых даўніх стагоддзях:

...рог турыны ў Тураве гучыць
І жывіць беларускую душу,
І мы, нібы трава пасля дажджу,
Да сонца цягнемся, што як шалом,
Які напоўнены святым віном,
Якое піць, нібы сябе паліць
За гэты свет, дзе нам турыны рог
Гучыць над пыльнай вечнасцю дарог,
Каб ты і я маглі свой край любіць,
Як любіць Беларусь наш Бог...

Так і з'яўляецца ў кнізе аб'ёмны вобраз, што спалучае ў сабе ўсю гэтую «пыльную вечнасць дарог». І няхай ён прама не прысутнічае ў астатніх баладах, тым не менш гэты матыў адчувальны шмат у якіх з іх. І ў «Баладзе Івана Шамякіна», калі чалавек хоць яшчэ і жывы, але ўжо ў небе анёлы, жураўлі яго «клічуць за сабой і горка плачуць»; і ў «Баладзе Алеся Пісьмянкова», у якой «на пытанне, што гучыць прыцішана: // «Дзе паэт? Дзе Саша Пісьмянкоў?»// Чуецца з нябёс узвышана: // «Ён да Аляксея Пысіна // У яго дывізію пайшоў...».

Здаецца, В. Шніп сваёй, калі можна так сказаць, баладнай увагай не абмінуў ніводнага знакамітага прадстаўніка, які назаўсёды прапісаўся ў гісторыі Беларусі. Дакладна гэта прыкмеціў тонкі і дасведчаны знаўца беларускай ды і сусветнай паэзіі Уладзімір Гніламёдаў, які, як ніхто іншы ў сучасным беларускім літаратуразнаўстве адчувае адметнасць таго ці іншага творцы: «Выразна гучыць у В. Шніпа багдановічаўскі радаводны матыў нацыянальнай памяці. Героі яго вершаў і балад — беларускія гістарычныя дзеячы, паэты, пісьменнікі, мастакі, якія з'яўляюцца носьбітамі духу і руху гісторыі. Ён хоча верыць услед за М. Багдановічам, які не траціў надзеі, што «яшчэ адзін народ не знікне з твару зямлі, што не змарнатравіцца бяследна велізарная псіхічная праца многіх пакаленняў, і беларуская культура — стварэнне гэтай працы — устаіць супраць напору іншых сіл і плыняў». Як і М. Багдановіч, ён паслядоўна і настойліва змагаецца супраць пачуцця нацыянальнай непаўнацэннасці, комплекс якой сёння замінае многім з нас».

Дарэчы, прысвячаючы баладу таму ці іншаму годнаму прадстаўніку Беларусі, В. Шніп пад назвай твора абавязкова ўказвае даты нараджэння і смерці. Гэта таксама важна, бо па-свойму актывізуе памяць чытача, дапамагае лепшаму запамінанню шмат з таго, што грэшна не ведаць. Як і важна тое, што асобныя балады паэт прысвяціў знакавым падзеям, бітвам, нават гіста-

рычным мясцінам ці населеным пунктам. Стварыў ён і баладны радавод Шніпаў, расказваючы пра сваіх далёкіх і блізкіх родзічаў: «Балада Германа Шніпа», «Балада Язэпа Шніпа», «Балада Кандрата Шніпа», «Балада Яскі Шніпа» і іншыя. Само па сабе ўжо тое, што В. Шніп так добра ведае ўласны радавод, заслугоўвае ўвагі. Тым больш ухвальна, што ён сваім продкам прысвячае творы. Увогуле ж, ягоныя набыткі ў жанры балады ўнушальныя. Усяго В. Шніпам напісана каля 500 балад, з іх добрая палова пра знакамітых асоб. Хоць бярыся ды падавай заяўку на занясенне ягонага прозвішча ў кнігу рэкордаў Гінеса.

Аднак, несумненна, В. Шніп не цураецца і іншых паэтычных жанраў, Пры гэтым аднолькава ўпэўнена адчувае сябе як у традыцыйнай манеры пісьма, так і ў верлібры, у свабодным вершы без косак-кропак. Зноў жа нельга не пагадзіцца з У. Гніламёдавым: «Калі ты паэт, ты павінен не толькі мець талент, але і быць асобаю, сцвярджаць свае прынцыпы і пазіцыю. У лірыцы В. Шніпа выяўляецца яго душэўны лад, сумленнасць і непакой, здольнасць да душэўнага судакранання з навакольным светам, з радзімай, яе лёсам. У яго ёсць і лепшыя, і горшыя вершы, а ёсць проста выдатныя». Маленькае ўдакладненне: «лепшыя і горшыя вершы» — гэта, безумоўна, калі мець на ўвазе ўсю творчасць паэта. У кнізе ж «Першы папяровы снег» прадстаўлена толькі самае лепшае. Сярод самага лепшага, У. Гніламёдаў згадвае і «цудоўны верш «Беларускае мора», якім «паэт сустрэў XXI стагоддзе»:

Залатымі манетами зорак
Зноўку свеціцца неба над намі.
Неба ў нас — беларускае мора
З белакрылымі ў ім караблямі.

Адабраць у нас мора хацелі,
Наша мора адзінае ў свеце,
Каб на мора мы больш не глядзелі
І жылі па лясах, як мядзведзі.

Мы ў вяках збераглі сваё мора,
І нас мора ад бед зберагае,
Залатымі манетами зорак
Уначы яно нас абсыпае.

З мора нашага нехта смяецца,
 Але мора ў нас ёсць, як і ўчора.
 Маё цела зямлі застаецца,
 А душа — пераселіцца ў мора.

Сапраўды гэты верш цудоўны. На дзіва непаўторна, так, як ніхто да яго, В. Шніп выказаў (каторы раз) сваю любоў да Беларусі, але разам з тым нешматслоўна, але ўражліва, пераканаўча перадаў той пакутны шлях, які прайшлі беларусы для таго, каб кажучы словамі Янкі Купалы, «людзьмі звацца». Больш за тое, пачуваць сябе годна сярод іншых народаў. Беларускае мора — у дадзеным выпадку маю на ўвазе не назву твора, сам аб'ёмны вобраз створаны паэтам — гэта і ўвесь беларускі Космас, які ўбірае ў сябе трыадзінства ўчарашняга, сённяшняга і будучага. Адначасова ў ім прысутнічае дух кожнага чалавека і дух усёй нацыі. Гэта тое, чым мы жылі, жывём і будзем жыць. В. Шніп у вершы «Беларускае мора», як і ў шмат якіх іншых сваіх творах, нічога не дэкларуе. Гэта і невыпадкова, бо навідавоку не публіцыстычнасць, а ўнутраная напоўненасць радка. Душэўны стан лірычнага героя такі, што ён проста не можа не выказацца. Але гэта, як у сапраўдным каханні. Гучнасць не да месца, яна стане выглядаць няшчырай, надуманай, затое прамоўленае ціха, аднак даверліва, спагадліва — якраз тое, што па-сапраўднаму кране, абудзіць светлыя пачуцці, адэкватныя пачуццям таго, хто ўсё гэта прамаўляе.

У адным з вершаў В. Шніп з жалем прызнаваўся:

Няма Караткевічаў новых,
 Няма і Стральцовых.
 І сумна, і крыўдна жывецца,
 І мы ўсе ці варты граша.
 Паэт памірае — душа застаецца,
 Заўжды застаецца душа!
 Ды дзеліцца слава,
 Як доўгая лава.
 Нат могількі дзелім з вянкамі.
 А хто раздзяляе?
 Хто славы не знае,
 А хоча зрадніцца з вякамі.
 Найлепшых губляем, бядуем.
 Жывых жа не чулі, не чуюм,
 Што славу прыносяць Айчыне...
 А хто нас наступным пакіне?
 Няма Караткевічаў новых,
 Няма і Стральцовых.

Напісана дваццаць гадоў таму, але сказана нібыта і сёння. І рэч, безумоўна, не толькі ў самім сцвярджэнні, што «Няма Караткевічаў новых, // Няма і Стральцовых». Нават не столькі ў ім, бо, пры ўсім іншым, у гэтым сцвярджэнні прысутнічае і пэўная доля рытарычнасці. В. Шніп узнімае свой голас супраць бездухоўнасці. І не толькі супраць бездухоўнасці ў жыцці ўвогуле, якая, падобна нябачнаму спруту, захоплівае грамадства ў свае клешні. Адбываецца і не менш страшнае, а ў чымсьці і больш горшае: сёння бездухоўнасць запаланіла літаратуру, не ў апошнюю чаргу літаратуру маладую, планка маральнасці ў якой апусцілася недаравальна нізка. Адначасова адбываецца і крытычна небяспечнае зніжэнне творчых крытэрыяў. І гэта страшна, бо можа прывесці да поўнай дэвальвацыі мастацкага слова. Дзе ж выйсце?

Выйсце ў тым, каб з'явіліся такія пісьменнікі — паэты, празаікі, драматургі, якія б, падобна Уладзіміру Караткевічу і Міхасю Стральцову, адчувалі б сваю высокую адказнасць і за прамоўленае слова, і за тое, што яно, гэтае слова, у сабе нясе. А мы іх, новых Караткевічаў і новых Стральцовых, зачкакаліся. Але адначасова не можам не радавацца, што ў нашай літаратуры нямала творцаў, якія годна працягваюць традыцыі нашых выдатных папярэднікаў, у тым ліку У. Караткевіча і М. Стральцова. У шэрагу іх, безумоўна, і В. Шніп. Аднак не толькі па іх звярае ён свой творчы шлях, не толькі арыенцірамі, вызначанымі імі, кіруецца ў асэнсаванні дня ўчарашняга і сённяшняга рэчаіснасці.

У сувязі з гэтым нельга не згадаць верш «^{xxx} Пра што мае вершы...», якім завяршаецца кніга «Першы папярковы снег». У гэтым творы В. Шніп як бы прыадчыняе тыя дзверы сваёй мастакоўскай лабараторыі, якія вядуць туды, дзе хаваюцца сакрэты таго, што яго ў першую чаргу хвалюе, чаму ён надае прыярытэтнае значэнне, калі садзіцца за пісьмовы стол. Калі ж глядзець шырэй — як жыве, што з таго,

чым непакоіцца сам, укладае ў душу свайго лірычнага героя, каб ён, з'яўляючыся ў пэўнай ступені ягоным дваініком, дазваляў выразней убачыць і самога паэта як асобу. Аднак не толькі гэтым прываблівае згаданы твор. У ім В. Шніп, што ўжо назіралася неаднойчы, зноў дае зразумець, што для яго не толькі як мастака слова, а і грамадзяніна, сына сваёй зямлі, уласны лёс непадзельны ад лёсу Беларусі. Толькі тады, калі яна шчаслівая, ён таксама можа адчуваць сябе шчаслівым:

Пра што мае вершы? Пра тое, як мы
Ідзём, адзінокія, з вечнай зімы
І ў снезе знікаем, нібыта ў вяках,
Нібыта паэзія ў чарнавіках.
Знікаем, каб зноўку з'явіцца на свет,
Нібыта раса раніцой на траве,
Як светлыя слёзы на нашых вачах,
Калі да канца ўсё ж мы пройдзем
свой шлях...

Пра што мае вершы? Пра тое, як ты
Будуеш з туману над Летай масты,
А вецер іх бурыць, і белы туман
Прад намі бялее, нібы акіян,
З якога пачнецца ізноўку жыццё,
Нібыта на дрэве вясною лісцё
Ізноў зашуміць і абудзіць душу...
Пра што мае вершы? Пра што я пішу?
Я Богу пра вершы свае адкажу,

Я Богу за вершы свае адкажу,
А вам не скажу,
А вам не скажу...

Сімвалічны сэнс мае назва кнігі — «Першы папяровы снег». Чаму першы, здагадацца няцяжка. Змест гэтага аднатомніка склалі лепшыя творы, напісаныя В. Шніпам на працягу 30 гадоў, калі ж канкрэтна, то ў 1978 — 2008 гадах. Але ж плённа, актыўна ён працуе па сённяшні дзень, аб чым сведчаць публікацыі ў часопісах «Полымя», «Маладосць», штотыднёвіку «Літаратура і мастацтва», іншых перыядычных выданнях. Значыць, цягам часу набярэцца вершаў, балад і яшчэ на адну кнігу выбранага. Гэта ўжо будзе, хутчэй за ўсё, «Другі папяровы снег». Так і напрошваецца параўнанне з вядомым выслоўем: рукапісы не гараць. Не гарыць, не растае і папяровы снег. Гэта таксама сведчыць на карысць таго, што лепшае з напісанага В. Шніпам, як і лепшае з таго, што яшчэ будзе напісана ім, не «згубіцца». Што ж, так заўсёды бывае з літаратурай высокай мастацкай вартасці. Дый з такой літаратурай, якая, пры ўсім іншым, адпавядае духоўным запатрабаванням чалавека.

